

Umhverfis- og Auðlindaráðuneytið
Skuggasundi 1
150 Reykjavík

30. janúar 2020
Mf202001-0103/ 0.01 / S.G.

Umsögn Minjastofnunar um lýsingu vegna gerðar landsáætlunar í skógrækt LSK2020.

Minjastofnun Íslands hefur til umsagnar drög að lýsingu vegna gerðar landsáætlunar í skógrækt (hér eftir nefnd LSK2020) sem er til kynningar hjá umhverfis- og auðlindaráðuneytinu. Drögin eru kynnt í samráðsgátt, mál 310/2019.

Nýrækt skóga getur haft í för með sér umbyltingu lands og raskað einstökum fornleifum sem og haft áhrif á minjaheildir og menningarlandslag. Því er því nauðsynlegt að festa í sessi samvinnu skógræktar og minjavörslu til að tryggja hagsmuni minjaverndar.

Hér verður fjallað um drögin ásamt þeim athugasemdum sem Minjastofnun gerir við einstakar greinar hennar.

Menningarminjar

Um friðun fornleifa og lögbundna skráningu þeirra í tengslum við skipulag og framkvæmdir er fjallað í lögum um menningarminjar nr. 80/2012 og í reglum um skráningu jarðfastra menningarminja vegna skipulags og framkvæmda nr. 620/2019. Í 1. mgr. 16. gr. laga um menningarminjar segir: „Skráning fornleifa, húsa og mannvirkja skal fara fram áður en gengið er frá aðalskipulagi eða deiliskipulagi. Áður en deiliskipulag er afgreitt eða leyfi til framkvæmda eða rannsókna er gefið út skal skráning ætíð fara fram á vettvangi.“ Framkvæmdaraðila ber að hafa samráð við Minjastofnun Íslands um allar framkvæmdir sem valda jarðraski hvort heldur sem þær falla undir lög um mat á umhverfisáhrifum eða ekki, sbr. 16. og 23. gr. laga um menningarminjar. Helgunarsvæði fornleifa er skilgreint í 22. gr. laga um menningarminjar en þar segir: „Fornleifum sem eru friðlýstar skal fylgja 100 metra friðhelgað svæði út frá ystu sýnilegu mörkum þeirra og umhverfis nema kveðið sé á um annað. ... Friðhelgað svæði umhverfis aðrar fornleifar, sem ekki eru friðlýstar en njóta friðunar, skal vera 15 metrar nema annað sé ákveðið.“ Í 1. mgr. 21. gr. laga um menningarminjar segir: „Fornleifum [...] jafnt þeim sem eru friðlýstar sem þjóðminjar og þeim sem njóta friðunar í krafti aldurs, má enginn, hvorki landeigandi, ábúandi, framkvæmdaraðili

Minjastofnun
Íslands

The Cultural
Heritage Agency
of Iceland

Minjavörður Norðurlands
eystra

Borgum v/Norðurslóð
600 Akureyri

(354) 570 13 15
(354) 832 17 00

www.minjastofnun.is
Kennitala: 440113-0280

Sædis Gunnarsdóttir
Minjavörður Norðurlands
eystra
saedis@minjastofnun.is

né nokkur annar, spilla, granda eða breyta, hylja, laga, aflaga eða flytja úr stað nema með leyfi Minjastofnunar Íslands.“

Athugasemdir við drögin

Mikilvægt er að það sé skýrt að allar fornleifar (sem uppfylla skilyrði 3. gr. laga um menningarminjar nr. 80/2012) eru friðaðar og taka þarf tillit til þeirra og þess menningarlandslags sem þær tilheyra þegar horft er til skógræktar. Í 4. gr. laga um skóga og skógrækt nr. 33/2019 segir „Nánar tiltekið skal í áætluninni gerð grein fyrir: a: forsendum fyrir vali á landi til skógræktar með tilliti til náttúruverndar, minjaverndar og landslags.“ Skráning fornleifa, húsa og mannvirkja er grunnforsenda þess að hægt sé að framfylgja þessu ákvæði og meta hvort menningarminjar kunni að vera í hættu vegna fyrirhugaðra áætlana. Nauðsynlegt er því einnig að gert sé ráð fyrir fjármagni í þá vinnu í áætluninni en samkvæmt 28. gr. laga um menningarminjar segir: „Framkvæmdaraðili greiðir kostnað við þær rannsóknir á fornleifum sem Minjastofnun Íslands ákveður að séu nauðsynlegar vegna fyrirhugaðra framkvæmda. Við allar umfangsmiklar framkvæmdir skal sá sem fyrir þeim stendur bera kostnað af nauðsynlegum rannsóknum og vettvangsskráningu fornleifa.“

Dæmi er tekið í lýsingunni (bls. 3) um það hvernig umfjöllun gæti litið út frá þeim málaflokkum sem LSK2020 mun koma til með að vinna með. Minjastofnun minnir á að skráningu menningarminja þarf að vera lokið innan þeirra svæða þar sem stuðla á að útbreiðslu náttúruskóga, eins og ef um nytjaskóga er að ræða.

Undir kaflanum Fyrirliggjandi áætlanir eru taldar upp áætlanir sem tengjast LSK2020, þar á meðal er talin náttúruminjaskrá. Þar kemur fram að hún verði höfð til hliðsjónar við val á landi til skógræktar. Hvergi er minnst á menningarminjar í þessum lið en hér mætti telja upp skrá um friðlýstrar fornleifar, fyrirliggjandi fornleifaskrár og minjavefsjá Minjastofnunar.

Í kafla 7 í lýsingunni er fjallað um matslýsingu vegna umhverfismats áætlana. Þar er vitnað í skilgreiningu laga um umhverfismat áætlana þar sem skoða þarf eftirfarandi umhverfisþætti: samfélag, heilbrigði, dýr, plöntur, líffræðileg fjölbreytni, jarðveg, jarðmyndanir, vatn, loft, veðurfar, eignir, menningararfleið og landslag. Í lýsingunni er einnig minnst á að skógrækt hefur meiri áhrif á suma þætti en aðra og að í verkferlinu verði unnin greining á eftirfarandi umhverfisþáttum: útivist, atvinna/byggðamál, landgræðsla, jarðvegsvernd/vatnsvernd, ásýnd lands/útsýni, áhrif á lífríkið, notkun innfluttra tegunda og loftslag/kolefnisbinding. Einnig er þar fjallað um að rituðum heimildum um áhrif skógræktar á ofantalda umhverfisþætti verði safnað saman samfara greiningarvinnu og stöðumati LSK2020 og

að um hvern þeirra verði gerð skýrsla um stöðu þekkingar ásamt heimildarlista. Þessi vinna verði unnin af sérfræðingum Skógræktarinnar. Minjastofnun gerir athugasemdir við að ekki er gert ráð fyrir að skoða menningarminjar í þessari upptalningu þrátt fyrir að ein af skilgreiningum í lögum um umhverfismat geri ráð fyrir að menningarminjar séu skoðaðar. Skráning fornleifa, húsa og mannvirkja skal unnin af fagaðilum með sérþekkingu og reynslu á sviði skráningar og skal skráning vera í samræmi við staðla Minjastofnunar Íslands. Nauðsynlegt er því að gera grein fyrir menningarminjum í umhverfismati áætlanirnar enda getur skórækt eins og fram hefur komið haft gríðarmikil áhrif á minjar.

Minjastofnun Íslands fer með ákvörðunvald í málefnum menningarminja skv. lögum um menningarminjar nr. 80/2012. Í lýsingunni er stofnunin nefnd sem samráðsaðili og mun stofnunin koma á framfæri frekari athugasemdum á þeim vettvangi ef þörf er á.

Virðingarfyllst,

Sædis Gunnarsdóttir
Minjavörður Norðurlands eystra

Þuríður Elísa Harðardóttir
Minjavörður Austurlands